

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret fra 1. april 1954 til 31. marts 1955.

(Lovforslaget findes i tillæg D. sp. 2513; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3098).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Kolbjørn: Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslaget henvises til finansudvalget.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om visse domfældtes retsstilling med hensyn til udøvelse af rettigheder.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1659; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3032).

Lovforslaget sattes til forhandling.

K. Axel Nielsen: Da rigsdagen efter besættelsen vedtog lovene om straf for forræderi og anden landsskadelig virksomhed og om straf for værnemageri, fandtes det rimeligt, at de, der dømtes, burde udelukkes fra at udøve forskellige nærmere angivne borgerlige rettigheder i det land, som de havde forrådt eller sveget. I henhold til denne særlige straffelovgivning har talrige domfældte mistet disse rettigheder for en nærmere bestemt tid eller for bestandig.

Ved loven af 18. juni 1951 ændredes de almindelige regler om fortabelse af rettigheder som følge af straf, og samtidig ophævede man bestemmelserne i straffelovs-tillæggene om rettighedsfortabelse, således at de få, der efter vedtagelsen af loven af 1951 er dømt for forræderi eller værnemageri, normalt ikke er blevet fradømt de borgerlige rettigheder. Denne ændring skyldtes særlig ønsket om at lette alle domfældtes

mulighed for at finde frem til et normalt, hæderligt liv i samfundet og er stemmende med de rådende kriminalpolitiske synspunkter.

Det foreliggende lovforslag vil, hvis det gennemføres, ligestille dem, der er dømt efter straffelovs-tillæggene, med dem, der er dømt efter den almindelige straffelov, ligesom forslaget vil medføre ligestilling mellem dem, der er dømt for landsforræderi m. v. før og efter loven af 1951.

Jeg er vel klar over, at når det i den særlige straffelovgivning fra 1945 og 1946 bestemtes, at rettighedsfortabelse kunne ske for bestandig, var det et udtryk for den opfattelse, at adskillige af de pågældende lovovertrædere havde forsynet sig groft og røbet et så fjendtligt sindelag overfor vort demokratiske samfund, at de ikke nogensinde burde kunne få indflydelse gennem stemmeret og valgbarhed på samme samfunds styre, endsige få offentlig ansættelse eller tillidsposter i samfundet. Jeg skal ikke nu gå i rette med denne opfattelse, som jeg dengang delte og til en vis grad stadig deler.

Når jeg imidlertid nu kan anbefale et lovforslag, der tilsigter at give også disse hårdt belastede personer de borgerlige rettigheder tilbage, skyldes det ikke, at jeg har fået et andet syn på det dadelværdige i de begåede forbrydelser, men snarere, at bedømmelsen af den kriminalpolitisk rigtige reaktion overfor disse forbrydere i de forløbne år i nogen grad er frigjort for det krav om gengældelse, som i tiden lige efter kapitulationen mere eller mindre bevidst påvirkede mig som vel de fleste andre. Strafferetligt har gengældessynspunktet efter min opfattelse ingen relevans. Det eneste, der i så henseende burde kunne få betydning, er spørgsmålet om, hvorvidt en tilbagegivelse af de borgerlige rettigheder til disse personer kunne medføre fare for samfundets sikkerhed, og da det må anses for ganske utvivlsomt, at der ikke vil opstå nogen som helst fare herfor ved at gennemføre lovforslaget i den foreliggende form, mener jeg, at det bør gennemføres. Derved vil landsforrædere og landssvigere blive behandlet efter samme regler som andre lovovertrædere.

Jeg finder iøvrigt ingen anledning til at komme nærmere ind på principielle betragt-

[K. Axel Nielsen.]

ninger om grundene til, at straffede personers generhvervelse af de tabte rettigheder bør lattes; under behandlingen af lovforslaget af 1951 blev denne side af sagen meget indgående belyst. Kun må jeg måske give udtryk for nogen forbavselse over, at der tilsyneladende hverken i folketinget eller i landstinget ved behandlingen af loven af 1951 er tænkt på de personer, det her foreliggende lovforslag særlig tager sigte på.

På mit partis vegne kan jeg tilsige en hurtig og velvillig behandling af lovforslaget, idet jeg tilføjer, at hvis der ikke fra anden side fremsættes ønske om udvalgsbehandling, agter jeg ikke at stille forslag derom.

Thisted Knudsen: Der er vel næppe nogen, der har været i tvivl om, at det tidspunkt måtte komme, da man måtte give besættelsetidens lovovertrædere deres rettigheder tilbage. Man kan diskutere, hvor lang tid der burde gå, men i betragtning af, at der nu er gået 10 år og forholdene er faldet til ro, kan jeg på mit partis vegne udfrån nøjagtig de samme synspunkter, som det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen har fremført, tiltræde dette lovforslag. Heller ikke jeg har noget ønske om udvalgsbehandling.

Kristen Amby: Også jeg kan på mit partis vegne tiltræde det foreliggende lovforslag.

Jeg skal slet ikke komme ind på en vurdering af de pågældende personers habitus eller skyld eller rigtigheden af den lovgivning, der i sin tid blev institueret overfor dem, men alene henholde mig til, hvad justitsministeren også har lagt megen vægt på: det urimelige i den foreliggende situation. Forholdet er nemlig det, at hvis man, ligegyldigt hvor hårdt man har forset sig, først er blevet straffet efter 1951-lovens vedtagelse, så er reglerne i § 6 i den oprindelige særstraffelov ikke gældende. Det vil med andre ord sige, at folk, der er straffet i begyndelsen, før 1951, og har fortabt deres rettigheder og stadig ikke har fået dem igen, og folk, der måske har begået alvorligere forseelser og eventuelt fået hårdere straf, men som er dømt efter 1951, ikke er undergivet de samme regler. Alene af den grund, for dog at få en vis rimelighed i tingene, synes jeg, det er nødvendigt at

gennemføre dette lovforslag, men også af andre grunde finder jeg det nødvendigt.

Meningen er jo ikke, at de mennesker, der er fradømt deres stilling for bestandig, får deres stilling igen. Der er ikke megen grund til at tro, at det vil ske i vidt omfang. Det er jo ikke en konsekvens af dette lovforslags vedtagelse. Jeg går ud fra, at det vedtages; vi har heller ingen interesse i udvalgsbehandling.

Jeg finder anledning til at stille et spørgsmål. Måske er det den højtærede finansminister, jeg burde spørge, men lad mig spørge den høje regering: Er der ikke grund til at genfremsætte det forslag, som, såvidt jeg husker, finansministeren i den forrige regering i 1953 fremsatte vedrørende de tjenestemænd, der er afskediget i henhold til den særlige tjenestemandslaw uden at blive straffet udover, at de blev afskediget, de tjenestemænd, hvis forseelser altså var af en sådan art, at de ikke kunne straffes efter de særlige straffelove, men måtte straffes efter tjenestemandslawen, således at de principielt i hvert fald ikke blev stillet ringere end dem, der er blevet straffet efter den særlige straffelov? Jeg mener iøvrigt, at det, det særligt drejer sig om for disse personer, er at få deres rettigheder igen. Hvorvidt de så vil udøve disse, og i hvilket omfang de vil udøve rettigheden til at beklæde embede, er en helt anden side af sagen.

Hertil kommer, hvad justitsministeren vel er lige så bekendt med som jeg, at det i visse tilfælde har været os helt ubegribeligt, at disse personer er blevet dømt, selv efter tjenestemandslawen. Det kunne vi råde bod på, hvis vi tog spørgsmålet op til behandling. Jeg håber at få et velvilligt svar fra den højtærede justitsminister.

Steen: De synspunkter, som har ført til fremsættelsen af det foreliggende lovforslag, kan jeg ganske dele. De betyder i al enkelhed, at de mennesker, som lovforslaget drejer sig om, på tilsvarende måde som andre lovovertrædere efter at have udstået den idømte straf kan udøve deres valgret og tage del i samfundslivet på de områder, deres uddannelse og evner gør det muligt for dem. Jeg har intet ønske om udvalgsbehandling; vi er villige til at stemme for lovforslagets gennemførelse.

Alvida Larsen: Ja, hvad skal man sige til dette lovforslag? Der kunne utvivlsomt fremføres en hel del, men vi har i mit parti den opfattelse, at det vel i dag er nytteløst.

Lovforslaget, som går ud på at give de borgerlige rettigheder tilbage til ca. 2 000 personer, der svigtede deres land under besættelsen, kommer ikke som nogen overraskelse for os. Retsopgøret efter besættelsen har fået et helt andet forløb end det, som vel nok de fleste under besættelsen ventede. Der kan som sagt ikke være synderligt at bemærke efter den forkvaklede måde, hvorpå hele retsopgøret er grebet an. Forslaget er i og for sig en naturlig følge af så mange love og andre foranstaltninger, der er gennemført siden besættelsen.

Jeg føler dog trang til at gøre en enkelt bemærkning i forbindelse med ordet resocialisering, som også er blevet anvendt i en del af pressen. Jeg synes ikke, betegnelsen resocialisering er rigtig i denne forbindelse. Den dækker ikke det, der er tale om; tabet af de borgerlige rettigheder, som de her omhandlede personer idømtes, var jo en del af den straf, de fik. At der efter 1951 ikke ved straf kan fortabes borgerlige rettigheder længere, gør det efter min mening naturligt at få en vis ensartethed indenfor dette lovgivningsområde, men man kan ikke gøre det til et spørgsmål om at være tilhænger eller modstander af resocialisering. Mit parti er principielt tilhænger af resocialisering, men må tage afstand fra, at spørgsmålet om at give de borgerlige rettigheder tilbage til de her nævnte personer er et spørgsmål om resocialisering.

Vi finder imidlertid grund til at påpege en anden ting i forbindelse med lovforslaget, og det er tidspunktet for dets fremsættelse. Ganske vist har justitsministeren ikke fremsat det på en mindedag, sådan som det efterhånden er blevet coutume: at forslag vedrørende besættelsestiden, meddelelser om løsladelse af landsforrædere o. lign. fremkommer på mindedage. Det er ikke sket denne gang, men det er trods alt i tiåret for befrielsen. I disse dage forbereder befolkningen sig på at fejre 5. maj, fejre friheden, og der gøres også en hel del for, at befolkningen skal fejre denne frihed.

Vi synes ikke, det er et passende tidspunkt at fremsætte et forslag af denne art på, men også udfra et andet synspunkt finder

vi tidspunktet mærkværdigt. Jeg vil i hvert fald gerne rette det spørgsmål til den højtærede justitsminister, om det er en tilfældighed, eller om der er en forbindelse mellem lovforslagets fremsættelse nu og de forhandlinger, der er ført om det dansk-tyske mindretals stilling? Er der en forbindelse mellem lovforslagets fremkomst og de forhandlinger, der har været ført her i København, og dem, den højtærede stats- og udenrigsminister fører i Bonn i øjeblikket? Mit parti kan i hvert fald ikke lide, at dette forslag kan opfattes som en slags handel om mindretallets rettigheder. Vi ved som sagt ikke, om der er nogen forbindelse, men en handel om disse problemer kan vi i hvert fald ikke tiltræde.

Det er ellers ikke de store lidenskaber, der kan piskes op eller komme i kog hos os på grund af dette lovforslag. Der er sket så forfærdelig meget siden 1945, at vi ikke undrer os over dette forslag. Et flertal her i tinget skal også snart til at behandle — og har i princippet godkendt — at de tidligere nazistiske tyske generaler skal have deres magt og rettigheder tilbage. De, der vil tage ansvaret for det ene, må også tage ansvaret for det andet. Vi vil tage forslaget til efterretning.

Søren Olesen: Der har jo været talt meget frem og tilbage om, hvorvidt de straffe, der i sin tid blev afsagt i henhold til straffelovstillet og værnemagerloven, var retfærdige eller ikke, men det, vi her står overfor, drejer sig om at give de domfældte deres borgerlige rettigheder tilbage, og det synes jeg er et rimeligt forslag. Straffen er udstået, der er gået en ret betydelig tid, og det kan ikke være meningen at hævne sig på disse mennesker, således at de bliver vanskeligt stillet i erhvervsmæssig henseende. Når de får deres rettigheder tilbage, vil deres stilling ligesom andre borgere være den, at spørgsmålet om, hvorvidt de kan få embeder el. lign., beror på den tillid, de iøvrigt nyder hos deres medborgere.

Jeg synes, det er en mærkelig tankegang, det ærede medlem fru Alvida Larsen giver udtryk for, at det, hvis man gennemfører en lov, der viser nogle mennesker et vist retfærdighedshensyn, skulle have en væsentlig betydning, om loven kommer lige før eller efter en mindedag eller måske

[Søren Olesen.]

lige midt imellem to mindedage. Hvis man gennemfører noget menneskeligt rigtigt udfra det retssynspunkt, man har, kan det, at foranstaltningens gennemførelse støder sammen med en eller anden mindedag, dog ikke forringe betydningen af den, tværtimod.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg vil gerne takke det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen for hans tilslutning til lovforslaget. Det ærede medlem ytrede forbauselse over, at man ikke i 1951, da rettlighedsloven blev gennemført, havde fået denne gruppe af personer med. Jeg erkender, at da jeg mødte udkastet til dette lovforslag i justitsministeriet, var også jeg forbausset, for som medlem af udvalget i 1951 troede jeg egentlig, at vi dengang havde gjort rent bord i dette spørgsmål om rettligheder. Det havde vi altså ikke, og derfor indhenter vi nu det, som man kan sige blev forsømt dengang.

Også det ærede medlem hr. Thisted Knudsen takker jeg for tilslutning til lovforslaget.

Den samme tak retter jeg til det ærede medlem hr. Kristen Amby. Det ærede medlem gjorde nogle bemærkninger om dem, vi har kaldt de udrensede tjenestemænd, og spurgte, om det var den højtærede finansministers hensigt at genfremsætte det lovforslag, en tidligere finansminister havde fremsat vedrørende disse. Derom vil jeg gerne sige, at såvidt jeg er orienteret, er det ikke hensigten, idet det er finansministerens opfattelse, at disse problemer skal løses ad administrativ vej. Det ærede medlem hr. Kristen Amby hentydede til en bestemt sag. Denne sag bør vistnok efter den beslutning, der nu er truffet om at søge disse problemer løst administrativt, diskuteres med den højtærede kirkeminister og den højtærede finansminister.

Også det ærede medlem hr. Steen takker jeg for tilslutning til lovforslaget.

Jeg forstod, at jeg ikke har nogen anledning til at takke det ærede medlem fru Al-

vilda Larsen. Når det ærede medlem siger, at hun vil tage lovforslaget til efterretning, forstår jeg det derhen, at det ærede medlem vil undlade at stemme. Jeg skal ikke gå ind i en debat med det ærede medlem om selve retsopgøret. Jeg synes, det er lidt stærkt at betegne det som forkvaklet og med de udtryk, det ærede medlem iøvrigt anvendte. Jeg forstod ikke rigtig, hvad det ærede medlem mente med ikke at ville bruge udtrykket „resocialisering“ her, men det skal jeg lade ligge.

Hvad spørgsmålet om mindedagen angår, må jeg sige, at det vel altid kan være vanskeligt at finde et egnet tidspunkt til fremsættelse af et forslag af denne karakter eller til foretagelse af en administrativ handling. Man ville altid kunne komme ud for kritik, fordi noget skete på eller i nærheden af en mindedag, hvorved man kunne komme til at såre følelserne hos en større eller mindre gruppe af befolkningen. Ved at vælge dette tidspunkt nu ca. 10 år efter besættelsens ophør har man ikke haft til hensigt at støde nogens følelser. Vi har ment, at tiden nu var inde til — jeg havde nær sagt — lovgivningsmæssigt at afslutte retsopgøret, og det er det, der sker ved dette lovforslag.

Det ærede medlem fru Alvilda Larsen spurgte direkte, om dette lovforslag skulle være et led i en handel med den vesttyske forbundsregering. Det er ikke tilfældet. Dette forslag er udarbejdet, længe før der var tale om forhandlinger mellem Danmark og Tyskland om mindretalsproblemerne. Såvidt jeg er orienteret, har spørgsmålet om det tysksindede mindretals holdning under besættelsen og dets forbindelse med det indre danske retsopgør slet ikke været nævnt under drøftelserne mellem den danske og den tyske regering, så der er altså ikke nogen sammenhæng mellem de to ting.

Endelig takker jeg det ærede medlem hr. Søren Olesen for hans tilslutning til lovforslaget.

Kristen Amby: Jeg erkender, at en fremgangsmåde som den, den højtærede justits-

[Kristen Amby.]

minister nu skitserede, og som han mente man ville anvende overfor de personer, der i sin tid er blevet afskediget efter den særlige tjenestemandsløve, måske både kan være skånsommere og meget bedre egnet til formålet end en ny lov, som ikke kan blive andet end en ramme. Men forudsætningen må rigtignok være, at man begynder at gå i gang og gør det systematisk; det kan ikke hjælpe, at man bare har en hensigt, hvis hensigten ikke kommer til udtryk. Vi ved jo, at der er adskillige problemer i denne sag.

Jeg vil derfor gerne på den givne foranledning opfordre de forskellige fagministre og den høje regering til rent praktisk at tage sig af dette spørgsmål.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 30. marts, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Tredie behandling af:*

Forslag til finanslov for finansåret fra 1. april 1955 til 31. marts 1956.

2) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i postloven.

3) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om danske skibes forsikring mod krigsfare.

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om forlængelse af lov om forsikring af varer og fragt mod krigsfare til søs.

5) *Forespørgsel til finansministeren af Viggo Starcke og Tholstrup.*

Mødet hævet kl. 15²³.

87. møde.

Onsdag den 30. marts kl. 13.

Formanden: Udvalget angående den af statsrevisorerne afgivne betænkning over statsregnskabet for finansåret 1952—53 har afgivet betænkning. Eksemplarer er omdelt.

Udenfor dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem hr. Ingmar Wagner, for at han som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte et tidligere anmeldt lovforslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Ingmar Wagner): Jeg tillader mig herved for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændring i den militære straffelov.*

Dette forslag fremkommer nu på grund af den seneste tids debat om en lang række afgørelser, som domstolene og den militære anklagemyndighed har truffet i straffesager mod befalingsmænd i militæret. Disse domme har vakt den allerstørste opsigt, for ikke at sige uro, i befolkningen. Denne uro har også fundet udtryk i mange af landets blade, såvel i venstres som i den socialdemokratiske, radikale og kommunistiske presse. Alle har kritiseret de latterligt milde domme, som officerer er blevet idømt for grove forbrydelser. Også fremtrædende jurister har deltaget i kritikken, f. eks. højesteretsadvokat Ove Rasmussen ved et indlæg i dagbladet „Politiken“ den 19. marts i år. Også forsvarsministeren har i den meget omtalte Birkebæksag, hvor officerer ved pligtforsømmelser var skyld i en menig soldats druknedød, udtalt sig for, at der indenfor lovens strafferammer var mulighed for at dømme officerer hårdere, men dommerne er åbenbart ikke enige med forsvarsministeren heri. I alle tilfælde dømmer de på en sådan måde, at det støder befolkningens retsbevidsthed. Derfor fremsætter vi dette forslag til tydeliggørelse af den militære straffelov.

Det virker krænkende for retsbevidstheden, at de straffe, der overgår befalingsmænd, er urimeligt milde, særlig når man sammenligner dommene med domme over menige soldater. I sig selv burde det være